

(सोबत मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ आणि महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा
व पंचायत समिस्ता अधिनियम, १९६१ या मध्ये सुधारणा करण्यासाठीच्या सन २००३ चा
महाराष्ट्र अधिनियम क्र. २७ दि. ८ ऑगस्ट, २००३ ला काढण्यात आलेल्या दि. २८/१२/२०१०
च्या शुभ्रीपत्राची प्रत.)

क्र.ग्रापनि-२०१०/प्र.क्र. २९३/पंरा-२
ग्रामं विकास व जलसंधारण विभाग,
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक: २० जानेवारी, २०११

प्रत अग्रेषित,

- १) मा.राज्यपाल यांचे सचिव,
- २) मा.मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव,
- ३) मा.उपमुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव,
- ४) सर्व मा.मंत्री/राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव,
- ५) मा.मुख्य सचिव यांचे स्वीय सहायक,
- ६) सर्व विभागीय आयुक्त,
- ७) सर्व जिल्हाधिकारी,
- ८) सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद,
- ९) निवडनस्ती, कार्यासन क्र. पंरा-२

→ १९३
०३/१२/११
(गजानन दा. लार्म)
कर्त्तव्याधिकारी, महाराष्ट्र शासन

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण

प्राधिकृत प्रकाशन

शुक्रवार, ३० ऑगस्ट ८, २००३ / शाब्दण १७, शके १९२५

स्वतंत्र संकलन महाराष्ट्र काईल करप्यासाठी या भागाला बेगळे पृष्ठ क्रमांक दिले आहेत.

भाग चार

महाराष्ट्र विधानमंडळाचे अधिनियम व राज्यपालांनी प्रसिद्ध केलेले अध्यादेश व केलेले विनियम.

अनुब्रह्मणिका

पृष्ठ

सन २००३ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २७.—मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ आणि महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या अधिनियम, १९६१ यांमध्ये आणखी सुधारणा करण्याकरिता अधिनियम. २६४-२७२

दिनांक १७ ऑगस्ट, २००३ रोजी मा. राज्यपालांनी संमती दिलेला, महाराष्ट्र विधानमंडळाचा पुढील अधिनियम माहितीसाठी याद्वारे प्रसिद्ध करण्यात येत आहे.

प्रतिमा उमरजी,
प्रधान सचिव, महाराष्ट्र शासन,
विधी व न्याय विभाग.

सन २००३ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २७.

(मा. राज्यपालांची संमती मिळाल्यानंतर “ महाराष्ट्र शासन राजपत्रात ” दिनांक ८ ऑगस्ट, २००३ रोजी प्रथम प्रसिद्ध केलेला अधिनियम.)

मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ आणि महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या अधिनियम, १९६१ यांमध्ये आणखी सुधारणा करण्याकरिता अधिनियम.

१९५९ चा
मुंबई ३.
१९६२ चा
महा. ५.
ज्याअर्थी, यात यापुढे दिलेल्या प्रयोजनांसाठी, मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ आणि महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या अधिनियम, १९६१ यांमध्ये आणखी सुधारणा करणे इष्ट आहे; त्याअर्थी, भारतीय गणराज्याच्या ओपन्लाई वर्षी, याद्वारे, पुढीलप्रकारे अधिनियम करण्यात येत आहे :—

भाग चार—५६

(२६४)

प्रकरण एक

प्रारंभिक

संक्षिप्त नाव. १. या अधिनियमास, मुंबई ग्रामपंचायत आणि महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या
(सुधारणा) अधिनियम, २००३ असे म्हणावे.

प्रकरण दोन

मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ यामध्ये सुधारणा.

सन १९५९ चा
मुंबई अधिनियम
क्रमांक ३ याचे
कलम ५५
दगळणी.

२. मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ (यात यापुढे ज्याचा निर्देश “ग्रामपंचायत १९५९चा
अधिनियम” असा करण्यात आला आहे) याचे कलम ५५ वगळण्यात येईल. मुंबई ३.

सन १९५९ चा
मुंबई अधिनियम
क्रमांक ३ याचे
कलम ४५५
दगळणी.

३. ग्रामपंचायत अधिनियमाचे कलम ४५५ दगळण्यात येईल.

सन १९५९ चा
मुंबई अधिनियम
क्रमांक ३
यामध्ये नवीन
प्रकरण तीन-अ
समाविष्ट
करणी.

४. ग्रामपंचायत अधिनियमाच्या प्रकरण तीन नंतर, पुढील नवीन प्रकरण समाविष्ट करण्यात^{प्रेर्ना} येईल :—

अनुसूचित क्षेत्रांतील ग्रामसभा व पंचायत यांसाठी विशेष तरतुदी.

“प्रकरण तीन-अ

अनुसूचित क्षेत्रांतील ग्रामसभा व पंचायत यांसाठी विशेष तरतुदी.

५४५. अनुसूचित क्षेत्रांतील प्रत्येक ग्रामसभा पुढील गोष्टी करण्यास सक्षम असेल :—

(अ) आदिवासींच्या परंपरा व लळी, त्यांची सांस्कृतिक ओळख, सामूहिक साधनसंपत्ती आणि तंत्रावर निर्णय देण्याची रुढ पद्धती यांचे रक्षण व जतन करणे;

(ब) सामाजिक व आर्थिक विकासासाठी पंचायतीने अंमलात आणावयाच्या योजना, कार्यक्रम व प्रकल्प यांना, अशा पंचायतीने त्या योजना, कार्यक्रम व प्रकल्प अंमलात आणण्याकरिता हाती घेण्यापूर्वी मान्यता देणे;

(क) खंड (ब) नव्ये निर्दिष्ट क्लेल्या योजना, कार्यक्रम व प्रकल्प यांसाठी त्या पंचायतीकडून खर्च करण्यात आलेल्या निर्धार्या विनियोगाबाबतचे प्रमाणपत्र ग्रामपंचायतीला देणे;

(ड) राज्य शासनाच्या किंवा, यथास्थिति, केंद्र सरकाराच्या विविध विकास योजनांच्या अंमलबजावणीचा प्राथम्यक्रम ठरविणे आणि तसेच विविध दारिद्र्य निर्मलन व तत्त्वम अन्य कार्यक्रम किंवा योजना याखाली लाभाधिकारी म्हणून व्यक्ती निश्चित करून त्यांची निवड करणे;

(ई) मादक द्रव्यांची विक्री व सेवन यांवर संबंधित पंचायतीमार्फत बंदी आणणे किंवा त्यांचे विनियमन करणे किंवा त्यावर निर्बंध घालणे;

१९१७
वा.
महा.
४५.

(फ) महाराष्ट्र अनुसूचित क्षेत्रातील गौण वनोत्पादनाच्या मालकीचे हस्तांतरण व महाराष्ट्र गौण वनोत्पादन (व्यापाराचे विनियमन) (सुधारणा) अधिनियम, १९१७ याच्या तरतुदीना अर्धीन राहून, तिच्याकडे निहित असलेल्या गौण वनोत्पादनांचे विनियमन, समुपयोजन, व्यवस्थापन आणि व्यापार यांबाबत पंचायतीला निदेश देणे;

(ग) अनुसूचित क्षेत्रातील जमिनीच्या अन्य संक्रामणास प्रतिबंध करण्याच्या दृष्टीने व अनुसूचित जमातीची बेकायदेशीरपणे अन्यसंक्रामित केलेली जमीन परत देण्याच्या दृष्टीने संबंधित पंचायतीमार्फत जिल्हाधिकाऱ्याला शिफारशी करणे. अनुसूचित क्षेत्रातील जमिनीचे बेकायदेशीरपणे अन्यसंक्रामण करण्यास प्रतिबंध करण्यासाठी व ती परत देण्यासाठी आवश्यक ती समुचित कारवाई सुरु करणे हे जिल्हाधिकारी आणि संबंधित पंचायत यांच्यावर बंधनकारक असेल;

१९४७
वा. मुंई
३१.

(ह) मुंबई सावकार अधिनियम, १९४६ अन्यदे सावकारीसाठी कोणतेही लायसन देण्याकरिता आणि सावकारी धंद्याचा वार्षिक आढावा घेण्याकरिता संबंधित पंचायतीमार्फत विचारविनियम करणे. संबंधित ग्रामसभेने बहुमताने घेतलेला कोणताही निर्णय हा, समुचित स्तरावर संबंधित प्राधिकाऱ्यावर आणि पंचायतीवर बंधनकारक असेल;

(आ) जनजाती उप-योजनासह, स्थानिक योजनांवर व अशा योजनांच्या साधनसंपत्तीवर नियंत्रण ठेवण्याच्या दृष्टीने संबंधित पंचायतीला शिफारशी करणे;

(जे) लघु जलसंचयाची योजना आखणे व संबंधित पंचायतीने यासंदर्भात घेतलेल्या निर्णयास मान्यता देणे.

स्पष्टीकरण.—या खंडाच्या प्रयोजनार्थ, “लघु जलसंचय” याचा अर्थ, गाव तळी, पाझर तळाव, ९०० हेक्टर पर्यंतची उपसा सिंचन बांधकामे यांसह, कोणताही पाण्याचा साठा व सिंचन साठा, असा आहे;

(के) गाव क्षेत्रामध्ये गाव बाजार स्थापन करण्यास मान्यता देणे. गाव बाजार स्थापन करण्यासाठी व त्याच्या व्यवस्थापनासाठी ग्रामसभेने बहुमताने घेतलेला कोणताही निर्णय हा पंचायतीवर बंधनकारक असेल;

(ल) तिच्या अधिकारितेत असलेली अनुसूचित क्षेत्रातील कोणतीही जमीन विकास प्रकल्पासाठी आणि अनुसूचित क्षेत्रातील अशा प्रकल्पांनी बाधा पोहचलेल्या कोणत्याही व्यक्तीच्या पुनर्वसनासाठी किंवा पुनर्वसनासाठी संपादित करण्यापूर्वी तिच्याशी विचारविनियम करणे;

(म) गौण खनिजासाठी खाणी भाडेतत्त्वावर देण्याकरिता कोणतेही लायसन किंवा पूर्वक्षण लायसनसाठी कोणतीही परवानगी देण्यापूर्वी आणि लिलावाढारे गौण खनिजांचे समुपयोजन करण्यासाठी सवलत देण्यापूर्वी तिच्याशी विचार विनियम करणे. संबंधित ग्रामसभेने बहुमताने घेतलेला कोणताही निर्णय हा, समुचित स्तरावर संबंधित प्राधिकरणांवर व पंचायतीवर बंधनकारक असेल;

(न) संबंधित गावात सामाजिक क्षेत्रातील कार्यक्रमांची अंमलबजावणी सोपविलेल्या संरसांच्या व पदाधिकाऱ्यांच्या कार्याच्या प्रगतीवर संनियंत्रण ठेवणे व त्याच्या कार्यावर पर्यवेक्षण करणे आणि सामाजिक क्षेत्रातील कार्यक्रमांच्या अंमलबजावणीबाबत पंचायत समिती व जिल्हा परिषद यांना योग्य त्या शिफारशी करणे. याबाबतीत ग्रामसभेने बहुमताने घेतलेला कोणताही निर्णय हा समुचित स्तरावर पंचायतीवर बंधनकारक असेल.

स्पष्टीकरण.—या खंडाच्या व कलम ५४ च्या खंड (ड)च्या प्रयोजनांसाठी, “ सामाजिक क्षेत्र ” याचा अर्थ, महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या अधिनियम, १९६१ याची १९६२ कलम १००, १०२, १०३ किंवा १२३ यांच्या तरतुदींअन्वये जिल्हा परिषदेकडे आणि कलम १०१ अन्वये पंचायत समितीकडे, तसेच या अधिनियमाच्या कलम ४५ अन्वये पंचायतीकडे सोपविलेली कोणतीही योजना, कार्यक्रम, प्रकल्प किंवा काम असा आहे;

(ओ) झाडे पाडण्याबाबत संबंधित पंचायतीमार्फत संबंधित प्राधिकान्याना शिफारशी करणे. ग्रामसमेने बहुमताने केलेली कोणतीही शिफारस संबंधित प्राधिकान्यांवर आणि पंचायतीवर बंधनकारक असेल;

(प) पंचायतीसाठी असलेल्या अर्थसंकल्पाला मान्यता देणे. ग्रामसमेने याबाबतीत बहुमताने घेतलेला कोणताही निर्णय पंचायतीवर बंधनकारक असेल;

(क्यू) पंचायतीच्या अधिकारितेत असलेली जमीन, जल साधनसंपत्ती, बन आणि इतर सर्व नैसर्गिक साधनसंपत्ती यांच्याबाबतीत कोणत्याही सक्षम प्राधिकान्यांने त्या पंचायतीमार्फत विचारविनियम करणे.

अनुसूचित क्षेत्रातील पंचायतीचे अधिकार य कर्तव्य.

५४ब. अनुसूचित क्षेत्रातील प्रत्येक पंचायत.—

(अ) कलम ५४ अ च्या खंड (ब) अन्वये मान्यता मिळालेल्या योजना, कार्यक्रम व प्रकल्प यांसाठी पंचायतीने खर्च केलेल्या निधींच्या विनियोगाबाबतचे प्रमाणपत्र ग्रामसमेकडून मिळवील;

(ब) तिच्या अधिकारितेत असलेली अनुसूचित क्षेत्रातील कोणतीही जमीन, विकास प्रकल्पांसाठी आणि अनुसूचित क्षेत्रातील अशा प्रकल्पांनी बाधा पोहोचलेल्या कोणत्याही व्यक्तीच्या पुनर्वसाहतीसाठी किंवा पुनर्वसनासाठी संपादित करण्यापूर्वी भूमि संपादन प्राधिकारी तिच्याशी विचारविनियम करील :

परंतु, प्रत्येक पंचायत, संबंधित भूमि संपादन प्राधिकान्याला आपले विचार कळविण्यापूर्वी ग्रामसमेशी विचारविनियम करील;

(क) संबंधित लायसन प्राधिकान्याना शिफारशी करण्यासाठी सक्षम असेल आणि लायसन प्राधिकारी, ग्रामसमेशी विचारविनियम केल्याखेरीज, अनुसूचित क्षेत्रांमध्ये गौण खनिजांसाठीच्या पूर्वेक्षण लायसनकरिता किंवा खाणी भाडेपक्ष्यावर देण्याकरिता आणि लिलावाद्वारे गौण खनिजांचे समुपयोजन करण्यासाठी सवलत देण्याकरिता कोणतेही लायसन अथवा कोणतीही परवानगी देणार नाही. ग्रामसमेने बहुमताने घेतलेला कोणताही निर्णय हा, समुचित स्तरावर संबंधित प्राधिकान्यांवर व पंचायतीवर बंधनकारक असेल;

(ड) संबंधित गावामध्ये, सामाजिक क्षेत्रातील कार्यक्रमांची अंमलबजावणी सोपविलेल्या संस्थांच्या व पदाधिकान्यांच्या प्रगतीचे संनियंत्रण करण्यास व त्याच्या कार्याचे पर्यवेक्षण करण्यास, आणि सामाजिक क्षेत्रातील कार्यक्रमांच्या अंमलबजावणीबाबत पंचायत समिती व जिल्हा परिषद यांना योग्य त्या शिफारशी करण्यास सक्षम असेल:

परंतु, प्रत्येक पंचायत, पंचायत समित्यांना व जिल्हा परिषदेला शिफारशी कळविण्यापूर्वी ग्रामसमेशी विचारविनियम करील. ग्रामसमेने याबाबतीत बहुमताने घेतलेला कोणताही निर्णय हा पंचायतीवर बंधनकारक असेल;

(ई) अनुसूचित क्षेत्रांतील जमिनीच्या अन्यसंक्रामणास प्रतिबंध करण्याच्या आणि अनुसूचित जमातींची, बेकायदेशीरपणे अन्यसंक्रामित केलेली जमीन परत मिळवण्याच्या दृष्टीने, अनुसूचित जमातींच्या व्यक्तींच्या जमिनींचे अन्यसंक्रामण करण्याच्या संबंधात जिल्हाधिकाऱ्याला शिफारशी करण्यास सक्षम असेल :

परंतु, प्रत्येक पंचायत, जिल्हाधिकाऱ्याला कोणतीही शिफारस कळविण्यापूर्वी ग्रामसभेशी विचारविनिमय करील ;

१९४७
चा
मुद्री
३१.

(फ) सावकारीसाठी कोणतीही लायसन देण्याकरिता, मुद्रई सावकार अधिनियम, १९४६ अन्वये नियुक्त केलेल्या निबंधकाला कोणतीही शिफारस करण्यास सक्षम असेल. संबंधित ग्रामसभेने बहुमताने घेतलेला कोणताही निर्णय हा, समुचित स्तरावर पंचायतीवर तसेच संबंधित प्राधिकाऱ्यांवर बंधनकारक असेल :

परंतु, प्रत्येक पंचायत, निबंधकाला कोणतीही शिफारस कळविण्यापूर्वी, ग्रामसभेशी विचारविनिमय करील :

परंतु आणखी असे की, सावकारी धंद्याचे कार्यकारी व्यवस्थापन हे पंचायतीकडे असेल ;

१९१७
चा
महा.
४५.

(ग) महाराष्ट्र अनुसूचित क्षेत्रांतील गौण वनोत्पादनाच्या मालकीचे हस्तांतरण व महाराष्ट्र गौण वनोत्पादन (व्यापाराचे विनियमन) (सुधारणा) अधिनियम, १९१७ याच्या तरतुदीना अधीन राहून, तिच्याकडे निहित असलेल्या गौण वनोत्पादनांचे समुपयोजन, व्यवस्थापन आणि व्यापार यांचे विनियमन करण्याबाबत सक्षम असेल ;

(ह) लघु जलसंचयाचे व्यवस्थापन करण्यास सक्षम असेल.

स्पष्टीकरण.—या खंडाच्या प्रयोजनांसाठी, “लघु जलसंचय” याचा अर्थ, गाव तळी, पाझर तलाव, १०० हेक्टर पर्यंतची उपसा सिंचन बांधकामे यांसह, कोणताही पाण्याचा साठा व सिंचन साठा, असा आहे ;

(आय) गाव क्षेत्रामध्ये गाव बाजारासाठी ग्रामसभेकडून मान्यता मिळवल्यावर तो स्थापन करून चालविण्यास सक्षम असेल. याबाबतीत ग्रामसभेने बहुमताने घेतलेला कोणताही निर्णय हा, पंचायतीवर बंधनकारक असेल ;

(जे) जेथे अनुसूचित जमातींची लोकसंख्या एकूण लोकसंख्येच्या पन्नास टक्क्यांहून अधिक असेल अशा अनुसूचित क्षेत्रांमध्ये, अशा पंचायतीच्या अध्यक्षपदस्थाचे पद हे, केवळ अनुसूचित जमातींच्या व्यक्तीसाठीच राखून ठेवण्यात येईल ;

(के) ग्रामसभेच्या शिफारशी मिळविल्यावर, गाव क्षेत्रात झाडे पाडण्याकरिता संबंधित प्राधिकाऱ्यांना शिफारशी करण्यास सक्षम असेल :

परंतु, ग्रामसभेकडून करण्यात आलेल्या कोणत्याही शिफारशी पंचायतीवर बंधनकारक असतील ;

(ल) अर्थसंकल्प तयार करण्यास आणि ग्रामसभेकडून तो मान्य करून घेण्यास सक्षम असेल :

परंतु, संबंधित ग्रामसभेने बहुमताने घेतलेला कोणताही निर्णय हा, पंचायतीवर बंधनकारक असेल ;

(म) पंचायतीच्या अधिकारितेत असलेली जमीन, जल साधनसंपत्ती, वने आणि इतर सर्व नैसर्गिक साधनसंपत्ती यांच्यासंबंधात, ग्रामसभेशी याबाबतीत विचारविनिमय केल्यावर, कोणत्याही सक्षम प्राधिकान्यांशी विचारविनिमय करील;

(न) सामाजिक व आर्थिक विकासासाठी अंमलात आणावयाच्या योजना, कार्यक्रम व प्रकल्प हे अशा पंचायतीने त्या योजना, कार्यक्रम व प्रकल्प अंमलात आणण्याकरिता हाती घेण्यापूर्वी ग्रामसभेची मान्यता मिळवण्यास सक्षम असेल.

ग्रामसभेच्या व्यावरण्यास जबाबदार असेल सभा. ५४८. (१) पंचायतीचा सचिव हा ग्रामसभेच्या सचिव असेल आणि तो ग्रामसभेच्या सभा बोलावण्यास जबाबदार असेल. असा सचिव, ग्रामसभेच्या सर्व सभांची कार्यवृत्ते तयार करील आणि ठेवील, किंवा त्याच्या अनुपस्थितीत त्या सभेत अध्यक्ष म्हणून काम पाहत असलेल्या व्यक्तीकडून याबाबतीत प्राधिकृत केलेला कोणताही अधिकारी, अशी कार्यवृत्ते तयार करील.

(२) पंचायतीचा सचिव, अशा सभांची तारीख निश्चित करण्यापूर्वी पूर्ण पंधरा दिवसांपेक्षा कमी नसतील इतके दिवस अगोदर, ग्रामसभेच्या प्रत्येक सभेची तारीख, वेळ व ठिकाण, ग्रामसभेच्या संबंधित अधिकान्यांना व सदस्यांना कळवील.

(३) प्रत्येक वित्तीय वर्षातील ग्रामसभेच्या प्रत्येक सभेत, सरपंच किंवा त्याच्या अनुपस्थितीत उप सरपंच, अध्यक्ष म्हणून काम पाहील. सरपंच आणि उप सरपंच यांच्या अनुपस्थितीत, ग्रामसभेचे सदस्य, अध्यक्ष म्हणून काम पाहण्यासाठी पंचायतीच्या उपस्थित सदस्यांतून एकाची निवड करतील. वित्तीय वर्षातील इतर सर्व सभांत, ग्रामसभेच्या सदस्यांच्या बहुमताने निवडून देण्यात येतील अशा व्यक्ती अध्यक्ष म्हणून काम पाहतील.

(४) ग्रामसभेने सूट दिली नसेल तर, ग्रामसभेच्या प्रत्येक सभेला संबंधित गाव कोतवाल, तलाठी, पोलीस पाटील, आरोग्य अधिकारी, प्राथमिक व माध्यमिक शाळेचा मुख्याध्यापक, कृषी अधिकारी, नहाराष्ट्र राज्य वीज मंडळाचा कनिष्ठ अभियंता व पोलीस ठाण्याचे प्रभारी अधिकारी उपस्थित राहतील.

(५) या अधिनियमात किंवा त्याखाली करण्यात आलेल्या कोणत्याही नियमांत काहीही अंतर्भूत असले तरी, मतदारांच्या यादीत समाविष्ट असलेल्या व्यवर्तीच्या एकूण संख्येच्या पंथदीस टक्के किंवा अशा व्यवर्तीपैकी शंभर यापैकी जी कमी असेल त्या संख्येने, ग्रामसभेच्या सभेची गणपूर्ती होईल. गणपूर्तीशिवाय, स्थगित सभेसह कोणतीही सभा घेण्यास मुभा दिली जाणार नाही.

(६) पंचायत क्षेत्रांतर्गत एकाहून अधिक ग्रामसभांशी संबंधित कोणत्याही शाब्दीवर ग्रामसभांमध्ये कोणताही विवाद उत्पन्न झाल्यास, तो त्या पंचायतीच्या सर्व ग्रामसभांच्या संयुक्त सभेपुढे आणला जाईल, आणि अशा संयुक्त सभेत बहुमताने घेतलेला निर्णय, प्रत्येक ग्रामसभेने घेतलेला निर्णय आहे, असे मानण्यात येईल.

अधिश्वासाचा प्रस्ताव ५४९. (१) सरपंच आणि उप सरपंच ग्रामसभेने केलेल्या सूचना व ठराव अंमलात आणतील. अशा सरपंचाकडून किंवा, यथास्थिति, उप सरपंचाकडून कोणतीही वेपवाई झाल्यास, जर ग्रामसभेने तीन-चतुर्थांश बहुमताने त्या अर्थाचा ठराव केला असेल तर तो सरपंच किंवा, यथास्थिति, उप सरपंच म्हणून पदावर असणे घालू राहण्यास किंवा पंचायत सदस्यत्वाच्या उर्वरित पदावधीसाठी सरपंच किंवा उप सरपंच म्हणून निवडला जाण्यास अनही ठरण्याकरिता पात्र असेल :

परंतु, सरपंच किंवा, यथास्थिति, उप सरपंच यांच्या विशेषात असलेला असा कोणताही ठराव शासनाच्या पूर्वमान्यतेशिवाय अंमलात आणला जाणार नाही.

(२) पंचायतीचे सर्व कर्मचारी, ग्रामसभेने बहुमताने केलेल्या सूचना व ठराव अंमलात आणतील आणि त्यांच्या कामाचा अव्हाल ग्रामसभेला सादर करतील. अशा कर्मचाऱ्यांकडून झालेली कोणतीही बेपर्वाई, ग्रामसभेने तीन चतुर्थांश बहुमताने त्या अर्थाचा ठराव केल्यास, विभागीय शिक्षेस पात्र होईल :

परंतु, कोणत्याही कर्मचाऱ्याच्या विरोधातील असा कोणताही ठराव, शासनाच्या पूर्वमान्यतेशिवाय, अंमलात आणला जाणार नाही.

(३) ग्रामसभेच्या विशेष सभेमध्ये गुप्त मतदान पत्रिकेद्वारे अविश्वास प्रस्ताव संमत झाला आणि ग्रामसभेच्या सदस्यांच्या पन्नास टक्क्यांपेक्षा अधिक बहुमताने तो अनुमान्य केला तर, सरपंच किंवा, यथास्थिति, उप सरपंच, हे सरपंच किंवा, यथास्थिति, उप सरपंच असण्याचे बंद होईल :

परंतु, ग्रामसभेच्या एकूण सदस्यांच्या एक-तृतीयांशापेक्षा कमी नसतील इतक्या सदस्यांनी, ग्रामसभेच्या सचिवास तत्संबंधी नोटीस दिल्यानंतर, सरपंच किंवा, यथास्थिति, उप सरपंच, यांच्याविरुद्ध अविश्वास प्रस्ताव आणता येईल. ग्रामसभेच्या सचिव अशी नोटीस तात्काळ तहसिलदारास देईल.

(४) तहसिलदार, नोटीस मिळाल्यानंतर, त्याला अशी नोटीस मिळाल्याच्या दिनांकापासून पंधरा दिवसांच्या आत, अविश्वासाच्या प्रस्तावावर विचार करण्यासाठी, पंचायतीच्या कार्यालयात ग्रामसभेची विशेष सभा बोलावील. नायब तहसिलदारपेक्षा कमी दर्जाचा नसलेला अधिकारी अशा सभेचा अध्यक्ष म्हणून काम पाहील. ज्याच्याविरुद्ध अविश्वासाचा प्रस्ताव आणला गेला असेल असा सरपंच किंवा, यथास्थिति, उप सरपंच यास, सभेत बोलण्याचा किंवा अन्यथा सभेतील कार्यवाहीत भाग घेण्याचा हक्क (मतदानाच्या हक्कासह) असेल.

(५) अविश्वासाच्या प्रस्तावावर विचार करण्यासाठी पोट-कलम (४) अन्य बोलावण्यात आलेली सभा, सभेच्या अध्यक्षस्थानी असलैल्या अधिकाऱ्याने तत्संबंधी कारणे लेखी नोंदवल्याशिवाय कोणत्याही कारणासाठी तहकूब केली जाणार नाही.

(६) सरपंच किंवा, यथास्थिति, उप सरपंच यांच्या निवडणुकीच्या दिनांकापासून अडीच वर्षाच्या कालावधीत असा अविश्वासाचा प्रस्ताव आणता येणार नाही.

(७) पोट-कलम (३) खाली संमत करण्यात आलेल्या अविश्वास प्रस्तावाच्या विधिग्राह्यतेसंबंधी कोणताही विवाद उपरिथित करण्याची सरपंचाची किंवा, यथास्थिति, उप सरपंचाची इच्छा असेल तर, तो, असा प्रस्ताव ज्या तारखेस संमत करण्यात आला असेल त्या तारखेपासून पंधरा दिवसांच्या आत, असा विवाद, जिल्हाधिकाऱ्याकडे निर्देशित करील व जिल्हाधिकारी, तो त्याला मिळाल्याच्या दिनांकापासून शक्यतो पंधरा दिवसांच्या आत त्यावर निर्णय देईल. जिल्हाधिकाऱ्याच्या निर्णयामुळे व्यक्तित झालेल्या कोणत्याही व्यक्तीस, आयुक्ताकडे अपील करता येईल आणि आयुक्त शक्यतोवर, असे अपील त्यास मिळाल्याच्या तारखेपासून पंधरा दिवसांच्या आत त्याचा निर्णय देईल. असा कोणताही निर्णय, पोट-कलम (८) खालील दुसऱ्या अपिलाच्या अधीनतेने अंतिम असेल.

(८) आयुक्ताच्या निर्णयामुळे व्यक्तित झालेल्या कोणत्याही व्यक्तीस, पंधरा दिवसांच्या आत, राज्य शासनाकडे अपील करता येईल व राज्य शासनाचा निर्णय अंतिम असेल.

(९) पोट-कलम (३) अन्यथे सरपंच किंवा, यथास्थिति, उप-सरपंच यांची पदे रिक्त झाल्यास त्या बाबतीत, असे पद रिक्त झाल्याच्या दिनांकापासून पंधरा दिवसांच्या आत, सरपंच किंवा, यथास्थिति, उप सरपंच यांच्या पोट-निवडणुकीद्वारे, ते भरले जाईल आणि ते पद रिक्त झाले नसते तर, ज्या व्यक्तीच्या जागी त्याला निवडून देण्यात आले असेल त्या व्यक्तीने ते पद जेवढ्या कालावधीकरता धारण केले असते, तेवढ्याच कालावधीकरता, सरपंच किंवा, यथास्थिति, उप सरपंच म्हणून तो, ते पद धारण करील.

(१०) सदस्य, तो ज्या निवडणूक वॉर्डमधून निवडून आला असेल अशा वॉर्डातील पन्नास टक्क्यांपेक्षा कमी नसेल इतक्या मतदारांनी गुप्त मतदान पत्रिकेद्वारे, अविश्वासाचा प्रस्ताव संमत केल्यास, अनुसूचित क्षेत्रांतील पंचायतीचा सदस्य असण्याचे बंद होईल :

परंतु, पोट-कलमे (३) ते (९) यांच्या तरतुदी, योग्य त्या फेरफारांसह, अशा अविश्वास प्रस्तावाला लागू होतील.”

प्रकरण तीन

महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा आणि पंचायत समित्या अधिनियम, १९६१ यामध्ये सुधारणा.

सन १९६२ चा
महाराष्ट्र
अधिनियम
क्रमांक ५
याच्या कलम
४२ च्या
सुधारणा.

५. महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या अधिनियम, १९६१ (यात यापुढे ज्याचा १९६२ चा निर्देश “जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या अधिनियम” असा करण्यात आला आहे) याच्या नं. ५. कलम ४२ मध्ये, पोट-कलम (४) खंड (अ) मधील, तिसऱ्या परंतुकानंतर, पुढील मजकूर जादा दाखल करण्यात येईल :—

“परंतु असेही की, जेथे अनुसूचित जमातीची लोकसंख्या एकूण लोकसंख्येच्या पन्नास टक्क्यांपेक्षा अधिक असेल अशा अनुसूचित क्षेत्रांमधील जिल्हा परिषदेमध्ये, अध्यक्षाचे पद हे केवळ अनुसूचित जमातीच्या व्यक्तींकरिता राखून ठेवण्यात येईल.”

सन १९६२ चा
महाराष्ट्र
अधिनियम
क्रमांक ५ याच्या
कलम ६७ च्या
सुधारणा.

६. जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या अधिनियमाच्या कलम ६७ मध्ये, पोट-कलम (५) च्या खंड (अ) च्या तिसऱ्या परंतुकानंतर, पुढील परंतुक जादा दाखल करण्यात येईल :—

“परंतु असेही की, जेथे अनुसूचित जमातीची लोकसंख्या एकूण लोकसंख्येच्या पन्नास टक्क्यांपेक्षा अधिक आहे अशा अनुसूचित क्षेत्रांमधील पंचायत समितीमध्ये, समाप्तीचे पद हे केवळ अनुसूचित जमातीच्या व्यक्तींकरिता राखून ठेवण्यात येईल.”

सन १९६२ चा
महाराष्ट्र
अधिनियम
क्रमांक ५ याच्या
कलम १००अ
वगळणे.

७. जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या अधिनियमाचे कलम १००अ वगळण्यात येईल.

सन १९६२ चा
महाराष्ट्र
अधिनियम
क्रमांक ५ याच्या
कलम १०१ब
वगळणे.

८. जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या अधिनियमाचे कलम १०१ब वगळण्यात येईल.

प्रकरण चार

संकीर्ण

१९५९ १. (१) मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ किंवा या अधिनियमान्वये सुधारणा अडचणी दूर करण्याचा
मुंबई ३. कैल्याप्रभाणे महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा आणि पंचायत समित्या अधिनियम, १९६१ यामधील अधिकार.
१९६२ तरतुदींशी अंमलबजावणी करताना किंवा या अधिनियमात समाविष्ट असलेल्या बाबींच्या
महा. ५. कारणास्तव किंवा या अधिनियमात समाविष्ट असलेल्या कोणत्याही प्रकरणाच्या संदर्भात^१
त्यापैकी कोणत्याही अधिनियमाच्या तरतुदींशी अंमलबजावणी करताना काही अडचणी
उदभवल्यास, राज्य शासनाला, अशी अडचण दूर करण्याच्या प्रयोजनासाठी, प्रसंगानुरूप,
त्यास आवश्यक किंवा इष्ट वाटेल अशी, या अधिनियमाच्या तरतुदींशी विसंगत नसेल अशी
कोणतीही गोष्ट, आदेशाद्वारे करता येईल:

परंतु, या अधिनियमाच्या प्रारंभापासून दोन वर्षांचा कालावधी संपल्यानंतर असा कोणताही
आदेश काढता येणार नाही.

(२) पोट-कलम (१) अन्वये काढण्यात आलेला प्रत्येक आदेश, तो काढण्यात आल्यानंतर,
शक्य तितक्या लवकर, राज्य विधानमंडळाच्या प्रत्येक सभागृहापुढे ठेवण्यात येईल.

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग चार

वर्ष २, अंक ३४]

मंगळवार, डिसेंबर २८, २०१०/पौष ७, शके १९३२

[पृष्ठे १, किंमत : रुपये २५.००

असाधारण क्रमांक ५३

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र विद्यानमंडळाचे अधिनियम व राज्यपालांनी प्रख्यापित केलेले अव्यादेश व केलेले विनियम.

शुद्धिपत्र

महाराष्ट्र शासन राजपत्र, भाग-चार, असाधारण क्र. ३६, दिनांक ८ ऑगस्ट २००३, पृष्ठ क्रमांक २६४ ते २७२ यावर प्रसिद्ध करण्यात आलेल्या, मुंबई ग्रामपंचायत आणि महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा व पंचायत समित्या (सुधारणा) अधिनियम, २००३ (सन २००३ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्रमांक २७), यामध्ये पृष्ठ क्रमांक २६९ वर ओळ क्रमांक १५ मध्ये “ग्रामसभेच्या प्रत्येक सभेत” यांवरजी “ग्रामसभेच्या पहिल्या सभेत” असे वाचावे.

(१)

भाग चार—५३—१

ON BEHALF OF GOVERNMENT PRINTING, STATIONERY AND PUBLICATION, PRINTED AND PUBLISHED BY SHRI PARSHURAM JAGANNATH GOSAVI, PRINTED AT GOVERNMENT CENTRAL PRESS, 21-A, NETAJI SUBHASH ROAD, CHARNI ROAD, MUMBAI 400 004 AND PUBLISHED AT DIRECTORATE OF GOVERNMENT PRINTING, STATIONERY AND PUBLICATION 21-A, NETAJI SUBHASH ROAD, CHARNI ROAD, MUMBAI 400 004, EDITOR : SHRI PARSHURAM JAGANNATH GOSAVI.